

מועד", ולא כתיב "פתח" משמע כל רוחב העזרה ולא דוקא כנגד הפתח. וחד קרא לפסול צידי צדדין, את מקום הלשכות שבעזרה, שהן אינן פתוחות נגד פתח אהל מועד, ואפילו תוכן קדש פסולות לשחיטה לפי שאינן בכלל "לפני", כי הוה אמינא מד"פתח" לאו דוקא, "לפני" נמי לאו דוקא, לכך חזר וכתב "לפני", לומר דדוקא הוא, וצפון לא איצטריך קרא להכשיר, דנלמד מקל וחומר.

ורבי אליעזר סבר: חד לגופיה, דניבעי פתח אהל מועד. וחד להכשיר צפון, דהוה אמינא למעטו מקל וחומר, וחד להכשיר צדדין. וצידי צדדין לא איצטריך קרא לפסול, כי "לפני" קמא משמע צדדין ולא צידי צדדין.

והוינן בה: מאי שנא הכא בכך בקר דכתיב "פתח אהל מועד", ומאי שנא התם בכבש ועז דכתיב "לפני אהל מועד"?

ומשנינן: קא משמע לן כדרב יהודה אמר שמואל. דאמר רב יהודה אמר שמואל: שלמים⁸ ששחטן⁹ קודם שיפתחו דלתות

ומה קדשים קלים, שהוכשרו בכל הרוחות, לא הוכשר מקומן אצל שחיטת קדשי קדשים, אלא צריך לשחוט את קדשי קדשים בצפון בלבד. קדשי קדשים שלא הוכשרו אלא בצפון, אינו דין שלא הוכשר מקומן של קדשי הקדשים לשחיטה אצל קדשים קלים?!

תלמוד לומר כל אותם פסוקים ד"אהל מועד" [וקל וחומר דרבנן לא דריש, כי יש לומר שלזה נקבע מקום בצפון ולזה בשאר רוחות דוקא, ואין הטעם בצפון משום שהוא קדוש יותר, כי מה הוא ההבדל ביניהם].

והוינן בה: במאי קא מיפלגי, איזה דין למד התנא קמא מאחד מהכתובים שלרבי אליעזר אין ללמוד ממנו כיון שצריכין אותו להכשיר צפון?

ומשנינן: תנא קמא סבר: תלתא קראי כתיבי: חד קרא, דכתיב ביה "פתח", איצטריך לגופיה, דניבעי פתח אהל מועד. ולאפוקי אם שחט קודם פתיחת דלתות ההיכל, שעדיין אינו קרוי "פתח". וחד קרא להכשיר צדדין. ממה שחזר וכתב "לפני אהל

דוקא בשלמים שכתוב בהם "פתח אהל מועד" ולא בשאר קרבנות, וכן כתבו התוס' במנחות [מט ב, צה א].

אולם התוס' ביומא [כ"ט א] כתבו שלומדים משלמים לכל הקרבנות, אבל רק לענין שחיטה ולא למליקה וקמיצה, ועיין עוד מזה בהערות לקמן.

9. התוס' במנחות [מט א] כתבו שלכאורה המשמעות היא שעדיין לא נפתחו הדלתות באותו היום, והקשו שאם כן הרי גם לא נשחט התמיד עדיין, וכמו שמבואר במשנה במסכת תמיד שלא היו שוחטים התמיד קודם פתיחת

הוא הדין שגוזרים בשלמים לאכלם עד חצות היום כדי שלא יבוא להותיר וכנ"ל.

אולם הקרן אורה [לעיל נג א] כתב שכונת התוס' שאדם יש לו הבחנה גם בזמן שקודם שקיעת החמה שעומדת לשקוע, מה שאין כן בעלות השחר.

והאור שמח כתב שלפי דברי הרמב"ן הנ"ל בהערה הקודמת שעיך המצוה באכילת שלמים היא ביום הראשון, מיושב שלא הוצרכו לתקן בהם עד חצות, מאחר שגם בלא זה אנשים מדקדקים לאכול בדוקא ביום הראשון.

8. שיטת רש"י [לקמן ס"א א] שדין זה נאמר

פפולים, לפי שאין כאן "פתח אהל מועד".

ועתה מבארת הגמרא אופנים שונים, האם הם נכללים בכלל "פתח אהל מועד" או לא.

ואומרת הגמרא: זה פשיטא, דבר פשוט הוא, שאם היה הפתח מוגף, סגור על ידי שהיתה הדלת סגורה, אף על פי שאינו נעול, כנעול דמי. ולכן אם היתה דלת ההיכל סגורה, הרי שלמים שנשחטו שם פסולין.

אך יש להסתפק כאשר היתה הדלת פתוחה אלא שהיה וילון פרוש כנגד הפתח, מאי? האם זה נחשב כנעול או לא?

אמר רבי זירא: הוא עצמו הוילון¹² אין נעשה אלא כפתח פתוח. שהרי הוילון אינו עשוי אלא לצניעות בעלמא [ועיקר מטרתו שלא יסתכלו בהיכל בשעת שחיטה. תוס'].

ההיכל¹⁰ פסולין,¹¹ שנאמר "ושחטו פתח אהל מועד", ודרשינן: בזמן שהוא פתוח, ולא בזמן שהוא נעול! כי "פתח" משמעו החלל הפתוח [ואין לפרש כפשוטו, דוקא כנגד הפתח, דהא כתיב "לפני". והן הן הדברים דתנא קמא ורבי אליעזר לעיל].

איתמר נמי: אמר מר עוקבא בר המא אמר רבי יוסי ברבי חנינא: שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל, פסולין. שנאמר "ושחטו פתח אהל מועד", בזמן שפתח ההיכל פתוח, ולא בזמן שהוא נעול.

במערבא, בארץ ישראל, מתני הכי: אמר רב יעקב בר אחא אמר רב אשי: שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל, פסולין.

ובמשכן, אם שחטן קודם שיעמידו ליום את המשכן, ולאחר שיפרקו ליום את המשכן,

11. הקשה השפת אמת הרי לא שנה הכתוב בהם לעכב, ותירץ שמאחר ונאמר בפרשת שחוטני חוץ "ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו'", הרי שנאמר בזה גם כן ששחיטת הקרבן צריכה להיות בפתח אהל מועד.

וכתב עוד שלפי זה מובן מה שכתבו התוס' ביומא הנ"ל שלומדים משלמים לכל הקרבנות, וכונתם שמאחר ובשחוטני חוץ למדנו לכל הקרבנות שטעונים "פתח אהל מועד", אם כן אפשר ללמוד את דין העיכוב משלמים לכל הקרבנות, במדה של "דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד וכו'".

12. בחידושי רי"ז הלוי [קונטרס יומא כ"א] מיסד שהוילון שהיה שם בפתח ההיכל היה במקום המסך שהיה בפתח המשכן, ומבאר לפי זה את הסוגיא, שספק הגמרא היה האם מאחר

דלתות ההיכל, ואם כן נפסול את השלמים מצד הדין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר.

ותירצו התוס' ששחיטה מאחר שהיא אינה עבודה, משום כך אפשר לעשותה קודם התמיד, ועוד תירצו שדין זה שלא להקדים לתמיד של שחר אינו מעכב, וביומא [כט] תירצו התוס' שרק בהקטרה נאמר הדין שלא להקדים לתמיד ולא בשאר עבודות.

10. המנחת חינוך [מצוה קמח] הקשה שהרי לאולם לא היו דלתות כלל, ואם כן למה לא נחשיב "פתח אהל מועד" מצד זה שהאולם פתוח.

וכתב שבהכרח שדין זה הוא רק לדברי האומר קדושת אולם וקדושת היכל לאו חדא מילתא היא, ואין האולם בכלל אהל מועד.

תו מספקינן: ¹³ גובהה, ¹⁴ היה מוטל תל או עץ כנגד הפתח הפתוח ומפסיק בין הפתח לשחיטה, מאי? האם זה נחשב שהפתח סגור או פתוח?

תא שמע מהא דתניא: **רבי יוסי ברבי יהודה אומר: שני פשפשיין** פתחים קטנים היו בבית החליפות [לפני ההיכל היה האולם. ורוחבו של האולם היה יותר מרוחב ההיכל חמש עשרה אמה לכל צד, ואותו עודף שמכל צד נקרא "בית החליפות", שבו היו מניחים הכהנים את ה"חלפים", סכיני השחיטה. ובכל אחד מבתי החליפות היה פתח בכותלו המערבי, לכיוון הכותל המערבי של העזרה. וגובהן שמונה אמות, כדי להכשיר את העזרה כולה, אף את השטח האחורי, המערבי, ואת השטחים שמשני צידי ההיכל והאולם, לפי שמקומות אלו לא היו נכללים בכלל "לפני אהל מועד" על ידי הפתח הגדול במזרח (ומה דאמרן

לעיל "להכשיר צדדין" היינו דוקא צדדין שלפני ההיכל, אף שאינו כנגד הפתח, אבל לא צידי ההיכל עצמו ואחוריו], ועל ידי הפתחים הללו בצידו המערבי של האולם נעשתה כל העזרה "לפני אוהל מועד", לפי שגם האולם קרוי "אהל מועד", לאכילת קדשי קדשים [לקמן מסקינן דלא גרסינן לה דאכילה אינה צריכה "לפני"] ולשחיטת קדשים קלים.

ומסקינן לראיה: **מאי לאו**, "גובהן" דקתני בכרייתא, היינו דאיכא קמיהו, שעמד נגד בית החליפות תל גבוה שמונה. ושמע מינה ש"גובהה" לא פוסל!

ודחינן: **לא**, אלא הכי פירושו: הפשפשיין, גבהו נינהו שמונה אמות, ולא איפשטא בעיא ד"גובהה".

מיתבי: כל השערים שהיו שם במקדש

ויש דלתות להיכל, משום כך גם כשהוילון אינו פתוח מאחר והדלת פתוחה אנו מחשיבים זאת לפתח פתוח, ועל זה אמר רבי זירא שמאחר והוילון היה במקום המסך והיה לו דין המסך, והרי במשכן כשהמסך היה מוגף היה נחשב כפתוח פתוח, שהרי לא למדנו לפסול במשכן אלא כשנשחט השלמים קודם שהעמידו ואחר שפירקו המשכן, אבל כשהעמידו היה כשר לשחיטה, ואפילו שהמסך היה מוגף, ואם כן הוא הדין בוילון שבהיכל.

13. התוס' הקשו אם תל מפסיק בין הפתח למקום השחיטה, אם כן לא יהיה אפשר לשחוט אחורי המזבח שהרי הוא גם כן מפסיק.

ותירץ בפנים מאירות שכל מקום הספק בתל הוא רק כשהוא עומד בחלל הפתח או בסמוך לו

ממש, באופן שהוא מעכב את הכניסה ויציאה, ואז נחשב הפתח כסתום, אבל במזבח שהוא עומד קצת מרחוק מהפתח, ודאי שאינו חשוב כסתומה.

14. התוס' הקשו ממה שמבואר ביומא [טז] שהכהן השורף את הפרה אדומה עמד בהר המשחה, וראה דרך פתחי העזרה וההיכל את החצי אמה עליונה שבפתח ההיכל, ומתקיים בזה הדין "והזה אל נוכח פני אהל מועד", ואם כן גם כאן שיועיל מה שהוא רואה מעל התל את הפתח, ונשארו בקושיא.

ובחידושי ר"ז הלוי [פרה אדומה ד ה בסוף] תירץ שבהזאת הפרה כל הדין הוא רק שצריך להכהן לראות את פתח ההיכל בשעת ההזאה, שהרי אם יעמוד כנגד ההיכל ויחזיר את פניו

ומשנינן: אמר רבה בר רב שילא: כמאן דאמר כאילו אמר כלפי לבר, כלפי לחוץ, דהיינו אחורי כל כותלי ההיכל וקדש הקדשים.

אמר רב יהודה אמר שמואל: אין חייבין משום טומאה, הנכנס לעזרה כשהוא טמא אינו חייב כרת, אלא על אורך מאה ושמונים א-נ ושבע אמה על רוחב מאה ושלושים וחמש אמה, שזה שטח העזרה [ולקמן מפרש מה בא למעט].

תני תנא קמיה דרב נחמן: כל העזרה היתה קפ"ז על רוחב קל"ה אמה.

אמר ליה רב נחמן: הכי אמר לי אבא: כגון זה בכל השטח הזה כהנים נכנסים לשם, ואוכלין שם קדשי קדשים, ושוחטין שם קדשים קלים, וחייבין משום טומאה. שכל אלו דינם בעזרה.

והוינן בה: למעוטי מאי דאין חייבין עליו משום טומאה? אילימא למעוטי עובי חלל החלונות והדלתות שבחומת העזרה ועובי החומה בראשה למעלה, אי אפשר לומר כן, דהא תנינא: החלונות ועובי החומה דינם כלפנים!

ואלא למעוטי לשכות שבעזרה שהנכנס להם בטומאה אינו חייב, לפי שלא נתקדשו בקדושת העזרה [וכמבואר במסכת שבועות יד א].

ותמהינן: ואי באותן לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש, הכיצד אפשר למעטן,

גובהן עשרים אמה ורוחבן עשר אמה, ואיך יתכן לפרש גובהה הפשפשין שמונה?

ומתריצין: פשפשין שאני! שהן פתחין קטנים ואין משמשין לכניסה ויציאה אלא להכשיר שחיטת שלמים.

והדרין השתא לדון בהכשר העזרה כולה לשחיטה על ידי הפשפשין.

והוינן בה: והאיכא צדיין דאולם לצפון ולדרום בינו ולכותל העזרה, שאינם נגד הפתח המזרחי ולא המערבי, ולא הוי בכלל "לפני" ואיך יוכשר לשחיטה?

ומשנינן: דפתח להו לפשפשין בקרן זוית של האולם, מקצת הפתח פונה לצפון ומקצתו למערב והוא מכשיר שני הצדיין וכן בדרום.

תו הוינן בה: אחורי בית הכפורת בינו לחומת העזרה במערב מאי? כיצד יוכשר לשחיטה?

ומשנינן: תא שמע: דאמר רמי בר יהודה אמר רב: לול חלון קטן היה אחורי בית הכפורת גבוה שמונה אמות כדי להכשיר את העזרה לאכילת קדשי קדשים [לא גרסינן לה כדלעיל] ולשחיטת קדשים קלים.

והיינו דכתיב בספר דברי הימים במנין השומרים שהעמידו במקדש לכל הפתחים "שנים לפר בר" שני שומרים ל"בר" היינו לאותו לול.

והוינן בה: מאי "לפר בר"?

העליון של הפתח, אבל בשחיטת קדשים קלים הלא הדין הוא שתהיה השחיטה נעשית במקום

לצד אחר לא יהיה קרוי "נוכח פני אהל מועד", ולכן מועיל במה שהוא יכול לראות את החלק